

Radomír Boháč*

Slovenská republika a otázka ďalšieho rozširovania NATO

Z hľadiska presadzovania ekonomických, politických a bezpečnostných záujmov SR na medzinárodnej scéne je nevyhnutné vychádzať zo základnej premisy, aby Slovenská republika bola iniciatívnym a aktívnym účastníkom medzinárodných vzťahov, a tak dokázala ovplyvňovať vlastnú históriu v rámci objektívne daných, ale zároveň aj svojich možností.

Prirodzený a nosný rámec zahraničnopolitických aktivít SR predstavuje úplné začlenenie Slovenska do určujúceho integračného pohybu, ktorým je

* *Radomír Boháč; JUDr., veľvyslanec SR v Keni, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky*

po rozpade bipolárneho systému rozširovanie Severoatlantickej zmluvy (NATO) a EÚ. Ide o rovnocenné priority, ktoré chce SR dosiahnuť v čo najkratšom čase. Naplnenie týchto priorít výrazne ovplyvňuje aj celkové medzinárodnopolitické a ekonomické postavenie SR.

Pre Slovensko ako krajinu, ktorej národ stratil koncom 9. storočia svoju suverenitu a štátnosť a ktorý bol viac ako 1000 rokov súčasťou iných štátnych útvarov, je aktívne medzinárodné pôsobenie nevyhnutne spojené predovšetkým s posilnením suverenity a získaním efektívnych bezpečnostných garancií.

V situácii, keď sa stále len formujú piliere novej európskej bezpečnostnej architektúry je prirodzeným a jediným garantom bezpečnosti, zvlášť pre krajinu s takou pohnutou históriou, práve vstup do Aliancie. Je preto pochopiteľné, že vstup SR do NATO (a EÚ) patrí k základným medzinárodným prioritám deklarovaným pri vzniku samostatnej Slovenskej republiky 1. januára 1993.

Východiskovým momentom pri hodnotení medzinárodnopolitického a zvlášť bezpečnostného postavenia SR je skutočnosť, že rýchlosti a hĺbke realizovaných ekonomických a politických zmien zatiaľ nezodpovedá jej postavenie v rámci európskych a transatlantických štruktúr – prednostne vo vzťahu k NATO. Doterajšie úsilie SR o pozvanie na rokovania o vstupe do Aliancie skončilo neúspechom tak na madridskom summite (1997), ako aj na summite vo Washingtone (1999).

Dôvody neprizvania SR v Madride sú dostatočne známe. Zrejme najväčšou chybou SR v rozhodujúcom období (1994-1997) bol fakt, že program dvoch z troch strán tvoriacich vládnu koalíciu bol v otázke NATO v zjavnom rozpore s Programovým vyhlásením vlády SR, ktoré považovalo vstup SR do EÚ a NATO za jasnú zahraničnopolitickú prioritu. Práve cez tento rozpor vnímali členské krajiny NATO niektoré aktivity SR, kde vznikali určité pochybnosti o transatlantickej orientácii Slovenska. To bol azda najväčší rozdiel medzi SR a prizvanými tromi krajinami.

Pomerne nečakaným prekvapením pre SR boli závery washingtonského summitu, ktorého výsledky v minimálnej miere zohľadnili vnútropolitické zmeny na Slovensku v dôsledku volieb v septembri 1998 a reálny pokrok z hľadiska plnenia kritérií na vstup do NATO.

V súvislosti s prvou vlnou rozširovania je potrebné pripomenúť nasledovné skutočnosti:

- prvé kolo rozšírenia NATO prebehlo v situácii, keď sa stále iba formovala nová európska bezpečnostná architektúra, a nesporne v sebe obsahuje aj momenty (počet, kritériá, spôsob výberu nových členov atď.), o ktorých sa bude ešte dlho diskutovať;

- prvá vlna mala výrazne politický rozmer v dôsledku ukončenia bipolárneho rozdelenia sveta;
- jedným z nosných cieľov prvého kola rozšírenia bolo rozšírenie priestoru stability v Európe, čo sa však vzťahuje (po prvom rozšírení) čiastočne len na oblasť strednej Európy;
- NATO nevyužilo prvú vlnu rozšírenia na posilnenie najproblémovejšej oblasti Európy z hľadiska bezpečnosti a stability, t. j. Balkán;
- nepotvrdil sa predpoklad, že rozšírenie NATO prinesie prudké zhoršenie vzťahov Ruskej federácie s NATO a zvlášť s novými členskými krajinami;
- prvá vlna rozšírenia NATO ukázala mimoriadnu dôležitosť dvojstranných vzťahov krajín ašpirujúcich na členstvo v Aliancii s jej určujúcimi členmi;
- geopolitické dôvody rozšírenia nezohrali z pohľadu SR takú úlohu, ako sa očakávalo;
- rozšírením o tri stredoeurópske krajiny došlo k vyčleneniu SR z historicky, politicky a ekonomicky kompaktného celku, pričom SR susedí so všetkými tromi novými členmi NATO;
- bezpečnostno-politické postavenie SR v regióne sa nepozvaním do Aliancie nezhoršilo, ale došlo k zmene (k zhoršeniu) zahraničnopolitického postavenia v porovnaní so susedmi.

Prvá vlna rozšírenia Aliancie mala zlomový význam z hľadiska moderných dejín Európy a sveta. Vstupom troch nových demokracií do NATO sa potvrdil prelom v prístupe k transformujúcim sa krajinám v otázke zabezpečenia ich národnej bezpečnosti. V procese rozhodovania o prvej vlne rozširovania zohrala mimoriadnu úlohu aj „potreba“ splatenia historických a morálnych dlhov vo vzťahu k niektorým krajinám, ktoré zostali v čase dejinných zvrátov osamotené (1938-39, 1945-48, 1956, 1968, 1981).

Netreba zabúdať, že nie európske krajiny, ale USA presadili rozšírenie Aliancie smerom na východ. Európski členovia NATO akcentovali v prípade nových demokracií skôr potrebu dynamickej ekonomickej a sociálnej transformácie a až potom bezpečnostnú, resp. vojenskú ochranu. Výnimkou bola len SRN, presadzujúca už od roku 1992 samostatný vstup Poľska.

Prístup USA k rozširovaniu NATO prešiel zaujímavým vývojom – od odmietania až po jednoznačnú podporu (od konca roku 1994) prednostne v dôsledku neschopnosti európskych krajín zabrániť eskalácii konfliktu na Balkáne a s cieľom potvrdiť vedúcu úlohu USA v otázkach bezpečnosti na starom kontinente. Je preto nesporné, že aj rýchlosť a spôsob druhej vlny rozširovania NATO budú opätovne určovať USA.

Krajiny, ktoré boli vynechané z prvého kola rozširovania, pozorne vyhodnocujú politiku „otvorených dverí“, ktorú však zatiaľ nesprevádzajú ot-

vorené rozhodnutia, ale skôr nejednoznačné reakcie a váhanie zo strany členských krajín NATO. Samotná Aliancia stále plne neabsorbovala vstup troch nových krajín v roku 1999 a zjavné je rozčarovanie pri hodnotení doterajšieho pôsobenia nových členov z hľadiska funkčnosti a celkovej stratégie Aliancie.

Zo strany Aliancie pretrváva aj naďalej tichý konsenzus v otázke procesu ďalšieho rozširovania, ktorý spočíva v tom, že v súčasnosti neexistujú ďalší jasní kandidáti, ale ani spoločná vôľa urýchliť druhé kolo rozširovania. Predstavitelia Aliancie sa úzkostlivo vyhýbajú akejkolvek zmienke, resp. menovaniu možných kandidátov, a zásadne nehovoria o dátumoch budúcich rozhodnutí a o ďalšom kole rozšírenia s poukazom na možnosť prijatia určitého rozhodnutia na vrcholnej schôdzke NATO v Prahe (november 2002).

Rok 2002 môže byť z pohľadu partnerských krajín vnímaný ako určujúci, ale predovšetkým samotná Aliancia musí nájsť zatiaľ zjavne chýbajúci konsenzus v otázke ďalšieho rozširovania. Opakuje sa situácia z obdobia pred prvým rozšírením NATO, keď až po strategickom rozhodnutí USA získal proces rozširovania konkrétny rozmer a obsah. Pripravenosť väčšiny členov NATO na ďalšie rozšírenie je v súčasnosti výrazne nižšia, ako to bolo v období pred prvým kolom rozširovania Aliancie.

Z doterajších vyhlásení nového prezidenta USA G. W. Busha, resp. jeho administratívy v otázke ďalšieho rozširovania NATO je zrejme, že vrcholná schôdzka NATO v budúcom roku v Prahe prinesie rozhodnutie o ďalšej stratégii rozširovania Aliancie. Minister zahraničných vecí USA C. Powell potvrdil, že nová americká administratíva považuje rozšírenie NATO za kľúčovú súčasť procesu zjednocovania Európy a budovania stability na kontinente s tým, že rozhodnutie pozvať nových kvalifikovaných členov je jedným z najväznejších rozhodnutí, ktoré môže Aliancia urobiť.

Určujúcu úlohu v celom procese bude mať nesporne Kongres USA, ktorý zatiaľ nie je naklonený otázke ďalšieho rozširovania NATO. Rozhodujúcim momentom, ktorý určí osud rozširovania pred summitom v Prahe, bude zrejme správa americkej administratívy pre Senát, ktorá 6 mesiacov pred rozhodnutím o pozvaní ďalších krajín vyhodnotí ich pripravenosť na vstup. Predmetná správa bude predložená spolu s hodnotením pôsobenia PR, ČR a MR.

Problematika ďalšieho rozširovania NATO získala nový rozmer v dôsledku vojenského zásahu NATO v bývalej Juhoslávii, v kontexte posilňovania obranného a bezpečnostného rozmeru EÚ, v súvislosti s prístupom novej americkej administratívy k otázkam európskej bezpečnosti a hodnotením pôsobenia troch nových členov v rámci NATO. Proces prijímania rozhodnutí

v otázke ďalšieho rozširovania Aliancie bude aj na základe vyššie uvedeného determinovať celý rad faktorov, pričom za určujúce možno označiť:

- rozhodujúci impulz v otázke ďalšieho rozširovania sa opäť očakáva od USA;
- ďalšie rozšírenie NATO je mimoriadne dôležité v kontexte strategických americko-európskych vzťahov;
- rozširovanie Aliancie zatiaľ podporujú Dánsko, Nórsko, ČR, PR, MR; zdržanlivé je Taliansko a SRN; najskeptickejší postoj zaujíma Veľká Británia, Francúzsko a Turecko;
- predlžovanie prestávky v otázke druhej vlny rozširovania NATO ponecháva časť Európy mimo euroatlantickej zóny stability;
- v hre je otázka hodnovernosti Aliancie v súlade článkom 10 Washingtonskej zmluvy, na základe ktorého je Aliancia pripravená prijať nových členov;
- nevyhnutnosť pokračovania procesu rozširovania NATO vyplýva z prirodzenej a historicky potvrdenej nutnosti politickej, ekonomickej, ale aj vojenskej integrácie transformujúcich sa krajín do európskych a transatlantických zoskupení;
- na rozdiel od prvej vlny rozširovania NATO, ktorá sa uskutočnila skôr z politických a historických dôvodov, budú v druhej vlne rozhodovať reálne politické, ekonomické a vojenské reformy v 9 partnerských krajinách;
- v prípade pobaltských krajín bude problémom postoj RF, vychádzajúci z definície tzv. červenej čiary – t. j. rozširovanie NATO nesmie prekročiť hranicu bývalého ZSSR (akýkoľvek štát bývalého ZSSR, najmä však Pobaltie), čo znamená aj možnosť určitého spomalenia vstupu Litvy, Estónska a Lotyšska do NATO;
- Francúzsko a Taliansko v súvislosti s druhou vlnou akcentujú (rovnako ako počas prvej vlny) rozširovanie NATO na región južnej Európy, ktorý je z ich pohľadu pre bezpečnosť Európy dôležitejší ako región strednej Európy;
- proces rozširovania môže spomaliť bezpečnostno-politický vývoj v euroatlantickom priestore (zvlášť zhoršenie situácie na Balkáne, v RF alebo na Ukrajine);
- zo strany Aliancie je zjavné určité rozčarovanie nad doterajším pôsobením a prínosom troch nových členov na celkovú efektívnosť NATO;
- možno predpokladať zložitejší priebeh ratifikačnej procedúry prijímania nových členov v porovnaní s prvou vlnou rozširovania;
- posilňovanie obrannej a bezpečnostnej politiky EÚ a nevyhnutnosť posilnenia, resp. udržania transatlantického rozmeru (je otázne v akom ča-

- sovom horizonte bude EÚ schopná výraznejšie a hlavne efektívne participovať na riešení otázok regionálnej bezpečnosti);
- neschopnosť EÚ zastaviť konflikt na Balkáne nielen urýchľuje snahu EÚ o posilnenie obranného rozmeru, ale potvrdzuje aj nevyhnutnosť vojenskej prítomnosti USA v Európe;
 - stav pripravenosti nových kandidátov na vstup (politický, ekonomický a vojenský) a zhodnotenie ich reálneho vojensko-politického prínosu z pohľadu NATO;
 - na rozdiel od prvej vlny rozširovania nie je medzi kandidátmi druhej vlny krajina s takou vojensko-strategickou váhou, ako to bolo v prípade Poľska;
 - v prípade druhej vlny rozširovania nemožno hovoriť o vyslovených favoritoch na vstup, pričom každá partnerská krajina má silné aj slabšie stránky z hľadiska kritérií a požiadaviek NATO;
 - vstup do NATO chápe SR (a všetky kandidátske krajiny) ako určité zavŕšenie transformačného procesu, a zároveň aj ako historické ocenenie zo strany západných krajín.

Aj na základe vyššie uvedeného možno definovať niekoľko scenárov ďalšieho rozšírenia, ktoré môžu byť prijaté na vrcholnom stretnutí NATO v budúcom roku: od pozvania dvoch až troch krajín na začatie prístupových rokovaní cez pozvanie všetkých 9 kandidátov (s tým, že vstup bude diferencovaný v závislosti od plnenia MAP (Akčný plán členstva) až po odsun pozvania pre menšiu skupinu krajín na budúci summit. Najreálnejšie sa javí prvý variant, t. j. pozvanie dvoch, troch krajín.

Pri analýze procesu rozširovania NATO je nevyhnutné počítat aj s problémovými javmi a tendenciami, ktoré môžu tento proces komplikovať, resp. oddaľovať: pozícia Kongresu USA; druhá vlna rozširovania zatiaľ nemá silného európskeho podporovateľa; európske krajiny NATO akcentujú dôležitosť rozšírenia EÚ a následného neskoršieho „prírodného“ prijatia do NATO; rozvoj partnerských vzťahov s RF; problematika amerického plánu Národnej protiraketovej obrany (NMD) v kontexte vzťahov USA-RF a ich možného zhoršenia; potreba vyjasnenia strategicko-koncepčných otázok fungovania samotnej Aliancie, resp. jej vnútornej transformácie; protirečivé, resp. skôr skeptické hodnotenia pôsobenia nových členov.

Z pohľadu celkovej stratégie NATO veľa otáznikov v sebe skrýva aj silnejší proces posilňovania európskej bezpečnostnej a obrannej politiky. Je nesporné, že tento bude mať vplyv aj na otázku ďalšieho rozširovania Aliancie, pričom pretrvávajú podstatné rozdiely v prístupoch k jeho budovaniu medzi jednotlivými členskými krajinami.

Vytvorenie novej európskej obrannej a bezpečnostnej identity bude musieť riešiť zásadné strategické otázky: bude táto „európska obrana“ fungovať vnútri alebo mimo NATO?; ak mimo NATO, bude to znamenať koniec NATO?; ak vnútri, tak aký bude vzťah ku krajinám, ktoré nie sú členmi EÚ – napríklad veľké a strategicky nesmierne cenné Turecko (môže platiť aj v prípade Poľska). Uvedené nejasnosti budú sprevádzať formovanie novej európskej bezpečnostnej architektúry, ktorej pilierom nevyhnutne zostane NATO s určujúcim vplyvom USA.

Každá partnerská krajina považuje vstup do NATO za absolútnu bezpečnostnú prioritu a zároveň detailne analyzuje aj svoje geostrategické postavenie a pozitíva z pohľadu možného zaradenia do druhej vlny rozširovania. Slovensko je malým štátom, podobne ako Belgicko, Dánsko, Fínsko, Holandsko, Nórsko, Rakúsko, a je prirodzené, že porovnáva aj svoje bezpečnostné postavenie s uvedenými krajinami. Z pohľadu SR však netreba zabúdať na dôležitú skutočnosť, že uvedené krajiny existujú už výrazne dlhšiu historickú dobu, sú politicky, ekonomicky a vojensky zakotvené buď v EÚ, alebo NATO. Slovenská republika však dosahuje stále len cca 35-38 % ich hrubého domáceho produktu na obyvateľa.

Vstup SR do Aliancie na rozdiel od vyššie uvedených porovnateľných malých krajín (s výnimkou Rakúska a Fínska – známe historické dôvody) má diametrálne odlišný význam a dosah vo všetkých rovinách. Navyše sa často zabúda na špecifikum zložitej cesty SR k nezávislosti.

Slovenská republika a všetky nové demokracie nemajú žiadne medzinárodnoprávne záruky bezpečnosti, okrem OSN a OBSE (neplatí pre 3 nových členov NATO), ale zároveň nemajú ani žiadneho konkrétneho protivníka, ktorý by spochybňoval ich existenciu. Tieto krajiny nie sú bezprostredne ohrozené, ale zároveň si musia zachovať právo a schopnosť brániť sa proti prípadnému vonkajšiemu ohrozeniu. Toto právo a schopnosť pre ne logicky predstavuje vstup do Aliancie.

Záujem SR o vstup do NATO nie je dôsledkom sociálnej alebo politickej nestability, resp. vonkajšieho alebo vnútorného ohrozenia, ale znamená predovšetkým potvrdenie príslušnosti k hodnotovému systému západného sveta, resp. demokracií. Samozrejme, všetky krajiny si veľmi dobre uvedomujú, že členstvo v NATO má okrem bezpečnostných aj výrazné pozitíva v politickej, ekonomickej a ďalších oblastiach.

Pri komplexnom zhodnotení pripravenosti SR na vstup do NATO – politická a ekonomická stabilita, plnenie MAP atď. – a nesporne aj z hľadiska historickej spravodlivosti, by Slovensko malo získať zvláštny štatút pri posudzovaní krajín, ktoré budú zaradené do druhej vlny rozširovania Aliancie.

Historická pamäť nepozná veľa národov, ktoré ako súčasť iných štátnych útvarov si počas 10 storočí udržali vlastnú identitu, kultúru, jazyk a prežili aj nespočetné pokusy o likvidáciu vrátane násilnej asimilácie. Na niektoré dôležité historické fakty a súvislosti sa v prípade Slovenska zabúda, resp. sú s odstupom času dávane do iného kontextu. Je nesporné, že vstup Slovenskej republiky do NATO bude aj aktom historickej spravodlivosti a návratom SR do Európy. Navyše národ, ktorý za slobodu tak dlho bojoval, si ju vie aj vážiť a výrazne prispieť k jej udržaniu.

Žiada sa pripomenúť, že SR už od svojho vzniku ponúka celému regiónu SVE záruky bezpečnostnej stability a vzájomne výhodnej spolupráce. Súčasne očakávame, že rovnaké záruky pre svoj slobodný a demokratický rozvoj získa aj SR. Každý štát má legitímnu snahu získať medzinárodnoprávne záruky svojej bezpečnosti. Ozbrojené sily žiadneho malého štátu, akým je aj SR, nie sú schopné garantovať obranu a územnú integritu iba s použitím vlastných síl a prostriedkov.

Nevyhnutnosť a oprávnenosť vstupu SR do Aliancie popri nespochybniteľných politických, ekonomických, vojenských faktoroch musí vychádzať aj z pochopenia historického oblúka vývoja a štátoprávneho postavenia Slovenska v európskej politike. Mladý samostatný štát sa musí zaradiť do širšieho spoločenstva európskych krajín s cieľom udržania a posilnenia získanej suverenity a získania prirodzených bezpečnostných záruk.

Každá partnerská krajina bude pred rozhodnutím o druhej vlnе rozšírenia podrobená detailnej analýze z pohľadu plnenia všetkých kritérií a celkového prínosu vo vzťahu k NATO. V prípade SR môžu pozitívnu úlohu zohrať aj nasledovné skutočnosti: historické súvislosti cesty SR k nezávislosti a oprávnená potreba zaistenia bezpečnostných garancií; SR ako malá krajina výrazne neovplyvní vojenskú kapacitu NATO, ale vstupom SR sa vyplní (aj z vojenského hľadiska) historicky, politicky a ekonomicky kompaktný priestor v strede Európy, ktorý tvoria PR, SR, ČR a MR; z geografického hľadiska vytvorenie homogénnej východnej hranice Aliancie; reálny pokrok v rámci Národného programu pre vstup do NATO a MAP; postoj vlády SR počas kosovskej krízy (povolenie preletov lietadiel NATO); likvidácia raketového systému SS-23; zrušenie kontraktu na dodávku protiletadlového komplexu S-300; poskytovanie vojenských základní jednotkám NATO a spoločný výcvik; záujem zbrojných firiem krajín NATO na nevyhnutnej modernizácii ASR (prednostne letectva); možnosti spoločných projektov a výroby vybraných druhov vojenskej techniky s využitím kapacít slovenského zbrojného priemyslu atď.

Vzhľadom na skúsenosti s prvým kolom rozširovania je potrebné mať na zreteli, že SR stále nie je uprednostňované niektorou z vedúcich krajín NATO,

na rozdiel od troch nových členov, ale aj Slovinska (podpora Talianska) a Rumunska (Francúzsko). Slovensko má však plnú podporu V-4 (zvlášť ČR a PR). Pobaltské štáty podporujú severské krajiny.

V kontexte vyššie uvedeného je mimoriadne dôležitá nová dynamika vzťahov SR s USA s dôrazom na ekonomické väzby a výrazný vstup amerického kapitálu na Slovensko. Darí sa posilňovať vzťahy s najväčším obchodným partnerom SR – SRN. Pokračuje aj prehlbovanie vzťahov s Francúzskom využitím historických spojitostí, ako aj úsilie o prelomenie určitej ťažkopádnosti a rezervovanosti v prístupe Veľkej Británie k SR, pretrvávajúcej prakticky od vzniku samostatnej SR.

Nevyhnutné je naďalej získavať podporu verejnosti v otázke vstupu do NATO (vo februári 2001 sa za vstup do NATO vyslovilo 52 % respondentov). Aj v prípade SR, rovnako ako ďalších partnerských krajín vrátane 3 nových členov, pretrváva zdržanlivý prístup časti verejnosti k niektorým otázkam, resp. záväzkom vyplývajúcim z členstva v NATO (rozmiestnenie jednotiek NATO na území SR; zvýšenie výdavkov na obranu; otázka umiestnenia jadrových zbraní na území SR; vysielanie slovenských jednotiek na obranu člena NATO a pod.).

Krajiny, ktoré budú súčasťou druhej vlny rozšírenia NATO (v prípade prizvania krajín na rokovania o vstupe už v roku 2002), majú pri logickom prepojení medzi integračnými procesmi vstupu do EÚ a NATO výrazne lepšie postavenie z hľadiska členstva v EÚ. Nemožno vylúčiť ani simultánne (z časového hľadiska) včlenenie do EÚ a NATO v priebehu 3-5 rokov. Ide však o autonómne procesy.

Odhliadnuc od možností, či sa SR stane skôr členom NATO alebo EÚ, už dnes je nevyhnutné pracovať na dôkladnom spoznávaní spôsobov a prostriedkov, akými môže malý štát ako Slovensko presadzovať svoje záujmy v podmienkach členstva v EÚ a NATO z pohľadu dvojstranných vzťahov (zvlášť napr. v regióne SVE), v rámci regionálneho pôsobenia SR na iných kontinentoch a multilaterálnych fórach.

Zároveň je nutné sa pripraviť aj na alternatívu, že samotná Aliancia nebude schopná v krátkom čase prijať strategické rozhodnutie o druhej vlne rozširovania, ale bude skôr celý proces oddalovať. Tento negatívny scenár odráža pretrvávajúci skeptický prístup väčšiny členov NATO vo vzťahu k ďalšiemu rozširovaniu vrátane nedostatočnej diskusie o tejto otázke s partnerskými krajinami. Odloženie rozširovania vyvolá vlnu sklamaní, opätovné diskusie o vytváraní nových deliacich čiar v Európe atď. Rovnako môže vytvoriť aj vnútropolitické riziká pre vlády partnerských krajín, ktoré dôrazne presadzujú vstup do Aliancie vrátane vyčleňovania nevyhnutných (a nie malých) rozpočtových prostriedkov na tento účel.

Samozrejme, negatívne dopady prípadného oddialenia druhej vlny rozšírenia nemožno dramatizovať ani absolutizovať, ale je potrebné na ne upozorniť aj samotné členské krajiny NATO.

Slovensko je súčasťou integrujúcej sa Európy a tomuto nesporne určujúcemu vývojovému trendu sa musí nielen prispôbiť, ale nájsť si v ňom aj svoje miesto a priestor. To je práve ten priestor a rozmer zahraničnej politiky, o ktorom sa hovorí na začiatku predmetného príspevku. Nejde pritom o vzdialený časový horizont, ale o rozpätie 3-5 rokov. Súčasťou presadzovania sa v tomto priestore je aj nájdenie spôsobu zabezpečenia vonkajšej bezpečnosti a územnej celistvosti krajiny. V tomto smere musí byť nemenná aj zahraničnopolitická doktrína SR.

Vstup SR do NATO znamená posilnenie celkovej politickej a ekonomickej stability a má výrazný vplyv na vnímanie SR v globálnom meradle. Navyše Slovenská republika nemá dostatočný potenciál ani zdroje na samostatné zabezpečenie svojej bezpečnosti a obrany. Členstvo v Aliancii, resp. kolektívna obrana, zaručuje, že ani jeden z členov sa nemusí pri riešení svojich bezpečnostných problémov spoliehať výlučne na seba. Zároveň SR oprávnené požaduje rovnaký stupeň bezpečnosti ako tri susedné štáty – členské krajiny NATO.

Otázku vstupu Slovenska do Aliancie je potrebné vnímať aj cez výrazne pozitívne dopady na slovenské hospodárstvo – zvlášť z hľadiska prílevu nevyhnutných zahraničných investícií, ekonomickej stability, ratingu krajiny atď. Túto skutočnosť potvrdzujú aj konkrétne údaje a ekonomický vývoj PR, ČR a MR po roku 1997. Vstupom do NATO sa z ekonomického hľadiska výrazne zvýši celkové vnímanie a postavenie SR v globálnom ekonomickom meradle. V neposlednom rade je potrebné analyzovať vstup do NATO aj z pohľadu celkovej koncepcie zbrojárskeho priemyslu SR, ktorý má nesporne širšie možnosti rozvoja a kooperácie (vrátane nevyhnutných investícií) vnútri ako mimo Aliancie.

V súčasnom rozhodujúcom období prístupového procesu SR vo vzťahu k NATO a EÚ platí, že Slovensko bude môcť úspešne naplňovať a presadzovať ciele svojej zahraničnej politiky o to úspešnejšie, o čo bude naša vnútorná politicko-ekonomická situácia kompaktnejšia. Vnútorná politická homogenita neznamená uniformovanosť názorov politických subjektov, ale spoločnú platformu, na ktorej je možné sa zjednotiť v otázkach riešených smerom k zahraničiu.

Mimoriadne dôležitá je zhoda koalíčných, opozičných a nových strán v otázke dôležitosti a potreby vstupu SR do NATO (s výnimkou SNS). Prezentácia tohto jednotného vnútropolitického postoja výrazne napomáha in-

tegračné ambície SR. V tomto smere má osobitný význam aj *Bezpečnostná stratégia SR*, ktorá bola v NR SR schválená takmer 90 % všetkých poslancov.

Vnútropolitická jednota z hľadiska zahraničnopolitických a bezpečnostných priorít SR predstavuje pevný základ pre čitateľnú a účinnú zahraničnú politiku, ktorá, nepochybne, znamená aj prosperitu krajiny a jej obyvateľov. Urýchlený vstup SR do EÚ a NATO, t. j. aktívna účasť na určujúcom pohybe integrujúcej sa Európy musí zostať základom programových línií všetkých politických strán a vlád SR. Ide o úplne nadčasovú axiómu, pričom sa môžu meniť prostriedky a spôsoby jej dosiahnutia.

Cieľom tohto príspevku, resp. úvahy, nebolo zahrnúť prípadných čitateľov výpočtom aktivít SR vo vzťahu k NATO, ktoré sú známe a oprávňujú SR získať v roku 2002 pozvanie na rokovania o vstupe do Aliancie. Autor si naopak kládol za cieľ poukázať na základe analýzy súčasných geopolitických procesov na širšie súvislosti ďalšieho rozširovania NATO a jeho vnímanie z pohľadu SR.

■

Literatúra:

- Bezpečnostná situácia v strednej a východnej Európe po Washingtonskom summite NATO. Zborník SIMŠ 1/99, Bratislava.*
- Blank, S. J.: *European Security and NATO Enlargement: A View from Central Europe. Strategic Studies Institute, Washington, D.C. 1998.*
- NATO Handbook, NATO Office of Information and Press, Brussels 1999.*
- Lipták, L.: *Storočie dlhšie ako sto rokov (The Century Longer than Hundred Years). Kalligram, Bratislava 1999.*
- Smith, M. A. – Timmins, G.: *The European Union and NATO Enlargement Debates in Comparative Perspective. West European Politics 1999, No. 3.*

Summary:

Radomír Boháč: *Slovak Republic and NATO's Second Wave of Enlargement*

The enlargement of NATO and EU is a major movement dominating political scene in Europe after collapse of Cold-War Era. The success in the process of joining NATO and EU determines also a global position of the Slovak Republic.

The question of security guaranties presents absolute national priority for the country like Slovakia, which was for more than 1000 years fighting for survival. Therefore, NATO membership has been declared as top foreign and security policy objective for Slovakia since the country became independent in 1993. Slovakia considers collective defence to be the key

function of NATO and the only possible option for obtaining security guarantees.

The reasons why Slovakia did not get an invitation to join NATO at the summit in Madrid are well known. Surprisingly, even next Washington summit was not reflecting real progress and new development in Slovakia regarding criteria for entering NATO.

An analysis of the experience with the first wave of enlargement could bring us to following conclusions:

the first enlargement of NATO was based predominantly on political reasons; crucial role of the United States; geopolitical position of Slovakia did not play as important role in decision making process as expected; countries included into the first wave of enlargement are undoubtedly in better position with regard to the first EU enlargement; there was no visible worsening in relations between new NATO members and the Russian Federation; the first enlargement proved extreme importance of the bilateral relations between candidates and decisive NATO members; etc.

The young Central and East European democracies have practically no security guaranties but UN and OSCE. These countries are not under any immediate security threat and danger but also they have the right to defend themselves against any outside security threat. That right represents for them admission to NATO.

The partnership countries are following very closely the discussion inside NATO, regarding possible next enlargement. The majority of NATO countries did not absorb the consequences of the first wave of enlargement and are quite reluctant to speed up the process of the second wave of enlargement.

There is no consensus within the Alliance for an early second round and there are no clear favourite candidates. There is silent consensus among NATO members not to mention any candidate for the second wave and not to fix any date for a future decision on enlargement. NATO countries are so far only promising to take the decision during next year summit.

The final push regarding further enlargement of NATO is going to be made again by the USA. Taking into consideration the foreign policy priorities stressed by the new U.S. President G. W Bush is becoming quite clear that the next summit of NATO (2002) will be at least indicating the guidelines of the further extension of NATO.

The main elements in the decision making process regarding next NATO enlargement:

decisive step is going to be taken again by the United States; possible pause or enduring "open door policy" would leave a part of Europe out of the

Euroatlantic zone of peace and stability, and also vulnerable to conflicts; necessity to continue the process of enlargement as an essential of the process of integration of the new democracies; the second wave of enlargement will be based on real fulfilment of military, political, economic criteria; the experience with the first Central European round; there is no consensus within the Alliance for moving ahead with the second round; the first wave of enlargement and the open door policy of enlargement should not create new divisions and grey areas or zones of influence in Europe; all the leading candidates have some liabilities and will need time to improve their bid etc.

The strengthening of EU defence and security policy is also bringing more questions regarding the future of NATO. Will this European defence and security policy sit inside or outside of NATO? If outside, will that mean the end of NATO? If inside, how will that affect NATO countries outside EU, such as big and strategically valuable Turkey? (Perhaps Poland.)

Entry into the Alliance provides the only viable and realistic security option for Slovakia. Slovakia is viewed by a number of observers as the top candidate to be invited by NATO at the next turn. The admission of Slovakia into NATO will be an act of historical justice. Furthermore, nation like Slovaks, fighting for its freedom for so long knows its price and is willing to strengthen NATO capacity.

The admission of the Slovak Republic to NATO and EU (equal foreign priorities) should stay as the top priority for any government aimed to strengthened stable political, economic development and ensure national security guaranties.